

Programma 4 Natuur en milieu

Provincie Noord-Brabant

Inleiding Natuur

Inleiding

In 2025 is voortvarend doorgewerkt aan de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en het herstel van de N2000-gebieden.

Eind 2025 hebben Gedeputeerde Staten de Agenda Natuurinclusief Brabant vastgesteld:

zie [Natuurinclusiviteit | Brabant](#)). De Agenda positioneert natuurinclusiviteit als een integrerend principe binnen bestaande provinciale programma's en samenwerkingen. Hiermee is invulling gegeven aan het doel om natuur structureel mee te wegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

Aanpak Landelijk Gebied

Op 4 februari 2025 hebben Gedeputeerde Staten het [plan van aanpak voor de Aanpak Landelijk Gebied \(ALG\)](#) vastgesteld. De provincie versterkt hiermee de uitvoeringskracht in het landelijk gebied en versnelt maatregelen voor natuur, water, bodem en klimaat in en nabij Natura 2000 gebieden. Ondanks het wisselende beleid vanuit de rijksoverheid blijft de provincie sturen op het behalen van de wettelijke doelen, in nauwe samenwerking met gemeenten, waterschappen en natuur- en landbouworganisaties.

Op 1 juli heeft GS met [een Statenmededeling](#) informatie gegeven over de voortgang van de Aanpak Landelijk Gebied. Medio 2025 zijn in de 12 GGA-gebieden meer dan 100 projectvoorstellen opgehaald. Een deel daarvan kan al in 2026 worden uitgevoerd; andere voorstellen vragen verdere uitwerking. De provincie ondersteunt de gebieden met advies, capaciteit, financiering en inzet van grond. Vanuit de partners wordt ook stevig bijgedragen met expertise, capaciteit en financiën. Zie ook het [Online Magazine Aanpak Landelijk Gebied](#)

Daarnaast wordt gewerkt aan [vijf concrete water- en natuurprojecten](#) (versnellingsdossiers) waarin de provincie waar nodig zwaardere instrumenten inzet om grond te verwerven en natuur- en waterprojecten te realiseren. De mogelijkheden van landinrichting uit de Omgevingswet worden hierbij ook bekeken, zie [Motie147-2025 Wijs met grond](#).

De gebiedsopgaven zijn geactualiseerd op basis van het addendum op het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2025), de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (2024) en de Natuurdoelanalyses (2023). Deze aangescherpte opgaven zijn gedeeld met de GGA-gebieden en vormen nu de basis voor de verdere uitwerking, prioritering en uitvoering. Daarnaast heeft PS op 25 maart 2025 de [Statenmededeling start participatieproces overgangsgebieden](#) ontvangen. In 2025 is een brede verkenningsfase uitgevoerd met GGA-tafels, agrarische organisaties, natuurpartners en grondeigenaren. De inzichten uit deze bijeenkomsten worden gebruikt voor de verdere uitwerking van het programma Overgangsgebieden, in samenhang met de ontwikkelingen vanuit de Rijksoverheid.

Inleiding Milieu

Inleiding

We willen dat Brabant een fijne, veilige en gezonde provincie is om in te wonen en te ondernemen. Een schone lucht en bodem en geen hinder van onder meer geluid en geur zijn hiervoor basisvoorwaarden. In lijn met de Omgevingsvisie streven we daarom naar een continue verbetering van onze leefomgeving. We hebben op een aantal thema's duidelijke resultaten geboekt. Met de [uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord](#) dragen we bij aan het landelijk doel om 50% gezondheidswinst te behalen. In februari 2025 hebben we in Brabant het Jaarcongres Schone Lucht Akkoord naar Brabant gehaald, deze dag heeft onze provincie goed op de kaart gezet. Voor Geluid zijn de geluidsproductieplafonds (GPP) vastgesteld en in het landelijke geluidregister opgenomen. Daarnaast heeft de provincie Noord-Brabant als eerste provincie in Nederland de wettelijk verplichte geluidsaneringslijst vastgesteld. Met het actieplan Geluid 2024-2029 verminderen we het aantal mensen dat wordt gehinderd door het geluid van provinciale wegen. Daarnaast wordt ook Brabant in toenemende mate geconfronteerd met urgente sector- en thema-overstijgende vraagstukken, zoals de noodzaak van een transitie naar een duurzame samenleving. Het project Regionaal Meetnet ZO Brabant is verlengd voor komende 5 jaren, waarin op regionaal niveau wordt gemeten en initiatieven worden ontplooid om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Een aantal activiteiten uit de [Uitvoeringsagenda Milieu](#) zijn wettelijk vastgestelde taken en deze voeren we naar behoren uit. Dit zijn bijvoorbeeld reguliere bodemsaneringen (zoals industriële verontreinigingen en sanering na drugsdumping), het zorgdragen voor de nazorg van stortplaatsen en wettelijke taken rondom de luchthavens waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Tevens is naar aanleiding van de provinciale zienswijze het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie op onderdelen aangepast om geluidshinder te beperken en zijn we de eerste provincie die vermijdings- en reductieplannen hebben opgevraagd bij afvalbedrijven voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). In 2025 zijn ook veel MER procedures gestart, dan wel afgerond, zoals: MER Brabants energieperspectief 2050, NRD N279, NRD Hoogwaterbescherming Den Bosch, MER dijkversterking Cuijk-Ravenstein NRD Dijkversterking Lith-Bokhoven, NRD ondergrondse hoogspanningsverbinding Eindhoven-Maarheeze en Eindhoven-Hapert, MER natuurherstel Dommeldal, advies MER Nationaal programma ruimte voor defensie.

In 2025 zijn stappen gezet om de samenwerking te verbeteren binnen de Commissies Regionaal Overleg (CRO's; overlegtafels voor de regionale vliegvelden Breda International Airport en Kempen Airport). Zo is de klachtenprocedure verbeterd naar aanleiding van een in 2024 uitgevoerde evaluatie, is de vertrekprocedure voor Breda International Airport aangepast en is gewerkt aan het verbeteren van de communicatie.

Inleiding Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Inleiding

De VTH-opdracht 2025 is door de omgevingsdiensten binnen de afspraken uitgevoerd.??

Op het gebied van gebiedsbescherming was 2025 weer een zeer dynamisch jaar. Bijzonderheden waren de uitspraak van 18 december 2024 van de Raad van State over intern salderen (casus Rendac en de Amercentrale). Dit maakte de vergunningverlening nog complexer en beperkte de mogelijkheden om vergunningen te verlenen nog verder.

Eind 2025 werd de nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld met daarin het gewijzigde beleid rondom de ammoniakemissie-eisen, en daarnaast ook het beleid met betrekking tot de overgangsgebieden. Ook is het intrekkingenbeleid latente ruimte voor zowel de industrie als de veehouderijen vastgesteld.

Pijler Robuuste Natuur

Pijler Robuuste Natuur

Wat willen we bereiken?

Natuurnetwerk ingericht, verbonden en beheerd

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In 2030 is het Natuurnetwerk ingericht, verbonden en beheerd

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2030 zullen naar verwachting nog niet alle gronden beschikbaar zijn. Partners geven aan dat het beschikbaar krijgen van NNN-gronden op vrijwillige basis niet overal lukt. GS hebben op 1 april 2025 besloten het instrumentarium volledige schadeloosstelling met als sluitstuk onteigening in te zetten in een vijftal gebieden. Daarnaast zetten we het instrument pachtafkoop in. Bovendien merken we dat grondeigenaren, veelal agrariërs, zeker met de stijgende grondprijzen, hun gronden willen behouden of lang wachten met verkopen. Ook wachten agrariërs op duidelijkheid en mogelijkheden voor hun bedrijf in het kader van het nieuwe rijksbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Realisatie Natuurnetwerk: grondverwerving / functieverandering

Indicator	2012 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.300	6.400	6.600	6.800	7.100

Op basis van de 11^e [Voortgangsrapportage Natuur \(VRN\) - BIJ12](#) is de realisatie eind 2024 6.305 ha. De cumulatieve realisatie komt eind 2025 naar verwachting op ruim 6.500 ha uit.

Realisatie Natuurnetwerk: inrichting

Indicator (BBV-verplichte indicator)	2012 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
Gerealiseerde ha (cumulatief)	14.900	8.700	9.000	9.300	10.200

Op basis van de 11^e [Voortgangsrapportage Natuur \(VRN\) - BIJ12](#) is de realisatie eind 2024 7.964 ha.

De cumulatieve realisatie eind 2025 komt naar verwachting uit rond de 8.500 ha.

Realisatie ecologische verbindingzones

Indicator	2012 t/m 2035	2025	2026	2027	2028
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.150	225	460	575	650

De cumulatieve realisatie komt uit op 275 ha. De meerjarige ambitie staat onder druk omdat de benodigde gronden moeilijk te verwerven zijn en grondkosten oplopen.

Beheer van het Natuurnetwerk

Indicator (BBV- verplichte indicator)	2025	2026	2027	2028
Beheerde ha via de Subsiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	82.900	83.200	84.000	84.300

Op basis van de 11^e [Voortgangsrapportage Natuur \(VRN\) - BIJ12](#) is er eind 2024 82.400 ha aan beheersubsidie verstrekt. De verwachte omvang van het uitgevoerde beheer is eind 2025 met circa 82.000 ha 900 ha lager dan geraamd omdat een aanvrager abusievelijk nog geen subsidie heeft aangevraagd. In 2026 zal deze omvang er weer bijkomen.

Realisatie Faunapassages

Indicator	2023 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
Aantal faunapassages (cumulatief)	100	75	80	85	90

De realisatie van het aantal geplande Faunapassages ligt op schema.

Kwaliteit van het Natuurnetwerk

Indicator	2025	2026	2027	2028
Percentage van het NNB waarvan het beheertype gelijk is aan het ambitietype	64,8%	65,9%	67,4%	68,9%

Conform de planning zijn meer percelen op het niveau van het beoogde ambitietype beheerd.

Wat willen we bereiken?

N2000-gebieden hersteld en versterkt

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- De kwaliteit en kwantiteit van de habitattypen en soorten uit de VHR mogen nooit achteruit gaan.
- In 2030 zijn in de N2000-gebieden de VHR-habitattypen en soorten verbeterd in oppervlakte en/of kwaliteit t.o.v. 2023 daar waar nodig volgens aanwijzingsbesluit.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Uit de natuurdoelanalyses (NDA's) 2023 blijkt dat het huidige maatregelenpakket voor stikstofreductie en natuurherstel – waaronder hydrologische maatregelen – onvoldoende is om voor alle habitattypen en soorten de instandhoudingsdoelen te behalen. Voor een groot deel van de Natura 2000-gebieden in Brabant blijft het behalen van de doelen buiten bereik wanneer alleen wordt uitgegaan van het bestaande pakket.

Daarom werkt Brabant aan aanvullende maatregelen die nodig om zowel de stikstofdepositie verder te reduceren als het natuurherstel te versterken.

Gedeputeerde Staten hebben daarom eind 2024 aanvullende bronmaatregelen vastgesteld in de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0). Daarnaast zijn op 11 februari 2025 de Pakketten van maatregelen en onderzoeken vanuit de NDA's vastgesteld, waarin per Natura 2000-gebied een samenhangend pakket van herstelmaatregelen is opgenomen. In de indicator is te zien dat we voor lopen op de verwachte uitvoering. De aanvullende natuurherstelmaatregelen landen grotendeels in de Aanpak Landelijk Gebied (ALG). De natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verbeteren kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en soorten

Indicator	2025	2026	2027	2028
Realisatie herstelmaatregelen* in N2000-gebieden: De voor natuurherstel te nemen herstelmaatregelen zijn uitgevoerd.**	4%	10%	20%	40%

*Maatregelen en onderzoeken zoals benoemd in door GS vastgestelde Pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's.

**Voor veertien N2000-gebieden stellen we jaarlijks de realisatie van de maatregelen en onderzoeken uit de Pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's vast.

Natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd. Het percentage aan maatregelen en onderzoeken over geheel 2025 bedraagt 6,1%. Hiermee lopen we voor op de indicator.

Wat willen we bereiken?

Bossen aangelegd en gerevitaliseerd

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In 2030 is in Brabant 13.000 ha nieuw bos aangelegd t.o.v. 2020.
- In 2030 is ca. 20.000 ha bos op de zandgronden omgevormd naar vitaal bos (revitalisering van bestaande bossen) t.o.v. 2020.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De ambitie voor nieuwe en gezonde bossen is fors. Onderdeel van de ambitie is om de benodigde middelen te vinden door o.a. medeondertekenaars van het klimaatakkoord op hun medeverantwoordelijkheid aan te spreken, actief te zoeken naar nationale middelen en Europese fondsen en door de ambitie mee te koppelen met andere opgaven zoals woningbouw, energietransitie en circulaire economie. Met het toekennen van extra middelen via de [Perspectiefnota 2025](#) en de toegekende Rijksmiddelen voor bosrevitalisering in het kader van de koplopersprojecten No-regret en voor boscompensatie in het kader van de 2e fase Landelijk Programma Natuur worden momenteel forse stappen gezet. Voor de lange termijn zijn de beschikbare middelen voor bosuitbreiding en bosrevitalisering vooralsnog onvoldoende om gestelde doelen te kunnen bereiken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bosuitbreiding en bosvorming

Indicator	2020 t/m 2030	2025	2026	2027	2028
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	13.000	1.500	2.000	3.000	4.000
Gerevitaliseerd bos in ha (cumulatief)	20.000	3.000	3.500	4.000	4.500

Op basis van de 11^e [Voortgangsrapportage Natuur \(VRN\) - BIJ12](#) is de realisatie eind 2024 1.740 ha voor bosuitbreiding. De cijfers over 2025 zijn nog niet beschikbaar. Voor bosrevitalisering is de realisatie eind 2025 ruim boven de 3.000 ha.

Wat willen we bereiken?

Biodiversiteit beschermd

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In 2030 is de stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren minimaal behouden t.o.v. 2022.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De biodiversiteit staat onder druk ook buiten de N2000-gebieden. Maatregelen zijn erop gericht om kwetsbare soorten te behouden, maar het resultaat daarvan is met name mede afhankelijk van de mate waarin de transitie naar een duurzame landbouw en energievoorziening en naar een natuurinclusieve samenleving effect sorteren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Behouden stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren

Indicator	2025	2026	2027	2028
Indicatoren uit landelijke monitoringssystematiek	-	≥49%	-	≥49%

De beginwaarde index (meetkundig gemiddelde) is gebaseerd op vaatplanten en broedvogels uit het provinciaal meetnet plus de CBS-data over dagvlinders, reptielen en amfibieën, met als criterium dat ze op de Rode lijst staan, van kwetsbaar t/m ernstig bedreigd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 49% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.

Deze indicator rapporteren we elke twee jaar, dus niet over 2025.

Stoppen achteruitgang van kenmerkende soorten van het boerenland

Indicator	2025	2026	2027	2028
Broedparen van kenmerkende vogelsoorten	-	≥79%	-	≥79%

De beginwaarde index (meetkundig gemiddelde) is gebaseerd op die boerenlandvogels uit het provinciaal meetnet, die gebruikt zijn voor de aanwijzing van leefgebieden in het natuurbeheerplan ten behoeve van het agrarisch natuurbeheer. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 79% (stand boerenlandvogels t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd. De mogelijkheid bestaat dat, n.a.v. de doorvertaling van de Natuurherstelverordening en de inbreukprocedure vogelrichtlijn, deze (beginwaarde) index wordt bijgesteld.

Deze indicator rapporteren we elke twee jaar, dus niet over 2025.

Wat willen we bereiken?

Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In 2030 is de emissie en depositie van stikstof in Noord-Brabant afgenomen tot een niveau zoals in het kader van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering is overeengekomen.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op 7 oktober 2025 heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu de nieuwe stikstofdepositiecijfers voor Natura 2000-gebieden gepubliceerd. Via de [Statenmededeling Actualisatie stikstofcijfers 2025](#) bent u geïnformeerd over deze actualisatie van de landelijke monitoringscijfers. Uit de nieuwe stikstofcijfers blijkt dat het percentage stikstofgevoelige habitats in de 17 Natura 2000-gebieden met een depositie onder de Kritische depositiewaarde is gestegen van ongeveer 10% in 2022 naar ongeveer 11% in 2023. Dit betekent dat in 2023 voor circa 1.400 hectare de stikstofdepositie onder de Kritische depositiewaarde lag, terwijl dit voor circa 11.000 hectare niet het geval was. De prognose is dat het percentage stijgt naar circa 17% in 2030. Daarmee blijft ongeveer 83% van het stikstofgevoelige oppervlakte overbelast met stikstof. Wij verwachten de volgende actualisatie van de landelijke stikstofcijfers van het RIVM met u in het najaar van 2026 te kunnen delen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Reductie van emissie van stikstof

Zie programma 2 Ruimte en Wonen voor de indicatoren uit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS).

Pijler Brabant Natuurinclusief

Wat willen we bereiken?

Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Indicator:

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en zijn de 8 domeinen van natuurinclusieve samenleving uitgewerkt in specifieke plannen voor Brabant.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied

In 2025 hebben Gedeputeerde Staten de Agenda Natuurinclusief Brabant vastgesteld. Hiermee is een gedeelde basis gelegd voor een natuurinclusief Brabant. De Agenda werkt natuurinclusiviteit uit over 10 maatschappelijke domeinen en positioneert natuurinclusiviteit niet als een apart thema, maar als een integrerend principe binnen bestaande provinciale programma's en samenwerkingen. Hiermee is invulling gegeven aan het doel om natuur structureel mee te wegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen plannen voor een 'Natuurinclusief Brabant'

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal plannen in uitvoering	pm*	pm*	pm*	pm*

*Planning volgt nadat in 2025 een eerste versie van de Brabantse Agenda Natuurinclusief is opgeleverd. Op basis hiervan wordt een uitvoeringsplanning opgesteld, die richting geeft aan vervolgstappen en de prioritering van plannen in uitvoering.

Met de vaststelling van de [Agenda Natuurinclusief Brabant](#) in 2025 is gekozen voor een aanpak, waarbij natuurinclusiviteit integraal wordt verankerd in bestaande programma's en werkwijzen. Deze verankering wordt gevolgd via een jaarlijkse jaarrapportage natuurinclusief beleid, waarin inzicht wordt gegeven in de voortgang, impact en integratie van natuurinclusiviteit binnen provinciale programma's en in samenwerking met partners.

Natuurinclusief ontwikkelen, bouwen en beheren

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal SoortenManagementPlannen (cumulatief)	5	10	30	50

Aantal SoortenManagementplannen gemeenten ligt op schema. Na intensieve opstartperiode zijn vele gemeenten nu aan de slag en wordt de komende jaren een verdere groei verwacht.

Wat willen we bereiken?

Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappen

Indicator:

- In 2050 bestaat minimaal 10% van het landelijk gebied uit groenblauwe dooradering.

In samenwerking met gemeenten, waterschappen, agrarische collectieven en het coördinatiepunt landschapsbeheer stimuleren we particuliere initiatiefnemers in het buitengebied om landschapselementen te herstellen of aan te leggen, en ondersteunen waar mogelijk het beheer daarvan.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanleg en herstel van landschapselementen

Indicator	2025	2026	2027	2028
Percentage groenblauwe dooradering van het landelijke gebied (op basis van definities van de landelijke systematiek)	6,80%	6,93%	7,05%	7,18%

Pijler Natuur voor en door Brabanders

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Meer groen in de directe omgeving

Indicator:

- In 2030 is het aantal vierkante meters groen per gemeente in de bebouwde kom (met 5%) toegenomen ten opzichte van 2023.

Natuur en groen in de (directe) omgeving van de Brabanders draagt bij aan welzijn, welvaart, gezondheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Het realiseren van meer groen in de directe omgeving doen we nadrukkelijk in samenwerking met anderen. Daarom stimuleren we dat meer Brabanders én organisaties meedoen om meer groen in de omgeving te creëren. We hebben hiervoor subsidieregelingen zoals Schoolpleinen van de Toekomst en het Buurtnatuur- en buurtwaterfonds. Daarnaast ondersteunen we initiatiefnemers van innovatieve vergroeningsprojecten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Stimuleren vergroening van de wijk

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal m2 groen per gemeente in de bebouwde kom*	-	-	300.647.153	-

*De nulwaarde uit 2023 is vastgesteld op: 292.295.843 m2. De meting herhalen we in 2027 en 2030. Het streefgetal voor 2027 is bepaald op basis van een 5% toename in 2030.

We stimuleren samen met partners dat meer Brabanders én organisaties meedoen om meer groen in de omgeving te creëren. De eerste meting heeft plaatsgevonden in 2023. De meting herhalen we in 2027.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken van de beweging van vergroening

Indicator:

- Behoud van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers

Groene vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan het beheer, behoud en de beleving van natuur en landschap. De gezamenlijke inzet van de groene vrijwilligers is een belangrijke maat voor de betrokkenheid van de Brabanders bij de natuur en vertegenwoordigt een enorme inbreng aan expertise, kennis en tijd. Vergrijzing en eenzijdige opbouw van het bestand vormen daarbij een uitdaging. Daarom werkt de provincie samen met de grotere Brabantse natuurorganisaties aan de werving van nieuwe, groene vrijwilligers om de omvang op peil te kunnen houden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Stimuleren van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal 'groene' vrijwilligers dat via project Natuurverbinders in beeld is*	10.000	-	10.000	-

*Referentie 2019 en laatst bekende meting in 2025 komen beide uit op 10.000.

De meest recente telling uit 2025 laat zien dat het aantal vrijwilligers gelijk is gebleven ten opzichte van de telling van 2019 (circa 10.000 vrijwilligers) en er daarmee in 2025 sprake was van behoud van het aantal actieve, groene vrijwilligers.

Milieu

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Geluid: Nieuwe geluidshindersituaties voorkomen en hinder van bestaande overlastsituaties terugdringen.

Indicator:

- Afname van het percentage Brabanders die ernstige hinder ondervinden door geluid.

In 2024 geeft 17% (2020 was 25%) van de Brabanders aan ernstige hinder te ondervinden van m.n. scooters/brommers, verkeer en burens.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Geluid: beperken van geluidsoverlast voor Brabanders

Indicator	2025	2026	2027	2028
PercentAantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB (provinciale wegen)	4.000	3.600	3.200	2.800

Met het vaststellen van de geluidproductieplafonds is inzicht gekomen in de saneringsopgave voor geluid voor de provincie. Het totaal aantal woningen welke voor geluidsanering in aanmerking komt in de provincie Noord-Brabant langs de provinciale wegen, is opgebouwd uit een wettelijke sanering (1.200 woningen op de saneringslijst) en een beleidsmatige sanering (1.800 woningen op basis van het Actieplan Geluid).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS): Brabantse burger wordt in 2030 minder blootgesteld aan ZZS en potentieel ZZS (pZZS) dan in 2023

Indicator:

- emissie ZZS: Top 3 van ZZS die het meest voorkomen bij bedrijven die onder provinciaal gezag vallen, namelijk; Lood, Nikkel en Cadmium, daalt.

De emissie naar riool is in het algemeen afgenomen sinds 2000. De emissie naar lucht wisselt sterk over de jaren heen.

Bedrijven zijn sinds 1 januari 2025 verplicht gegevens over ZZS-emissies zelf in een nieuwe nationale database te zetten. Deze database wordt nu geëvalueerd en wordt naar verwachting in 2027 openbaar.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Zeer zorgwekkende stoffen: minimalisatieverplichting voor provinciale bedrijven

Indicator	2025	2026	2027	2028
Percentage provinciale bedrijven * waarvan we:				
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen	100%	100%	100%	100%
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen én hebben beoordeeld	100%	100%	100%	100%
- Waar mogelijk op basis van het Vermijdings- en reductieprogramma maatregelen gerealiseerd zijn voor ZZS	PM**	100%	100%	100%

* Van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is en waarvan bekend is dat er ZZS vrijkomen.

**Bij de vorige Burap is de streefwaarde m.b.t. 'maatregelen gerealiseerd', gewijzigd naar PM voor 2025. De Omgevingsdiensten zijn vanaf 2026 in staat om de opgenomen maatregelen digitaal te registreren en inzichtelijk te maken.

In Q1 2026 worden de vernieuwde VRPs opgeleverd door de bedrijven. Deze worden in de loop van 2026 goedgekeurd en blijven dan vijf jaar geldig. De afvalbedrijven hebben aan een 'eerste' VRP in 2025 gewerkt en die VRPs blijven dan ook vijf jaar geldig.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Luchtkwaliteit: 50% gezondheidswinst uit Brabantse bronnen ten opzichte van 2016

Indicator:

- WHO-advieswaarde PM10 van 15 µg/m³ en NO₂ van 10 µg/m³ in 2030 in Brabant
- WHO-advieswaarde PM_{2,5} van 5 µg/m³ in 2040 in Brabant
(Monitor RIVM: Luchtkwaliteit: [\[GIK\] Dashboard Gezondheid 2024](#))

Voor 2030 berekent het RIVM wat op basis van het effect van het vastgestelde beleid de concentraties worden (prognose). Volgens het scenario met de aanvullende maatregelen waaronder de SLA-maatregelen (VES) is in 2030 de gemiddelde blootstelling (in ug/m³) voor NO₂ 10,3 en voor PM_{2,5} 7,5 (RIVM, 2024). PM₁₀ is niet berekend.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Luchtkwaliteit: gezondheidswinst door schonere lucht

Indicator	2025	2026	2027	2028
-----------	------	------	------	------

Percentage gemeenten dat deelneemt aan het Schone Lucht Akkoord 45% 52% 59% 67%

Het aantal deelnemende gemeenten aan SLA is toegenomen met 32 van de 56 Brabantse gemeenten (57%). Hierin lopen we als Brabant mee voorop.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Geur: Voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag wordt voldaan aan de grenswaarden, zoals opgenomen in de beleidsregel industriële geur

Geur: Voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag wordt voldaan aan de grenswaarden, zoals opgenomen in de beleidsregel industriële geur. Voor geur veehouderij geldt dat de cumulatieve geurhinder of achtergrondbelasting op geurgevoelige objecten in de bebouwde kom niet hoger is dan 12% en in het buitengebied niet hoger dan 20%.

Indicator:

- aantal bestaande overlast situaties geur neemt af of blijft gelijk (van bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag)

Afgelopen jaren was sprake van een daling, maar dit jaar is het aantal klachten toegenomen (zie hieronder).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Geur: aantal klachten over geurhinder

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal klachten over geurhinder	4.785	4.306	3.875	3.488

Op basis van de meest recente cijfers bedroeg het aantal klachten in 2025 5.145 (2024 was 4.761), waarvan 1.075 (2024 was 875) betrekking hebben op bedrijven onder provinciaal gezag. Afgelopen jaren was sprake van een daling. De omgevingsdienst zal een analyse uitvoeren om na te gaan of dit een incidentele verhoging betreft.

Vergunning verlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

Indicator:

- De kwaliteit van de uitvoering van VTH voldoet aan de kaders van landelijke wetgeving;
Bij het opstellen van de provinciale beleidskaders en uitvoeringsagenda's voor o.a. Natuur, Water, Milieu, Energie, Landbouw en Voedsel, Wonen, Werken en Leefomgeving en Economie wordt bewust gezien of en hoe beschikbare VTH-instrumenten ingezet kunnen worden om een bijdrage te leveren aan het bereiken van een beleidsdoel.

VTH is als een van de realisatieprogramma's betrokken bij het realiseren van onderdelen uit de uitvoeringsagenda's van o.a. Milieu, Natuur, Water en Bodem en Landbouw. Met deze programma's is bekeken waar raakvlakken zijn, en waar VTH een rol speelt. Er is in samenhang met deze programma's

bekeken waar eventueel bijstellingen of aanvullingen in de VTH-opdracht moeten plaatsvinden.

Door enkele van deze programma's zijn ook extra middelen ter beschikking gesteld om de verbinding tussen beleid en uitvoering verder te kunnen versterken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De vergunningverlening, toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit

Indicator	2025	2026	2027
<i>De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit</i>			
Aantal vergunningverleningsprocedures waarin gebruik wordt gemaakt van de Wet dwangsom	<1%	<1%	<1%
Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld – norm 90%	90%	90%	90%
<i>Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen</i>			
Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%	90%
Mate van spontane naleving (na eerste controles)*	60%	60%	60%
<i>Effectief toezicht met als doel om de overtredingen zo veel mogelijk op te heffen</i>			
Het % overtredingen dat bij hercontroles is opgelost	>55%	>55%	>55%

* We hanteren een % van 60% omdat sprake is van Risicogericht toezicht. Het continueren van dit niveau vraagt reeds een stevige inspanning. Indien dit goed plaats wordt dit % hoger omdat meer overtredingen worden geconstateerd. Dit staat echter haaks op het streven dat bedrijven zo goed mogelijk naleven. Dit wordt ook wel de nalevingsparadox genoemd.

Bij de verantwoording van de VTH Opdracht 2025, via een Statenmededeling in het voorjaar 2026, zullen we nader ingaan op de realisaties en bovenstaande VTH-indicatoren. Dit in verband met de timing van de aanlevering van de termijnrapportages van de Omgevingsdiensten. Over het algemeen ziet het er naar uit dat we in 2025 hebben voldaan aan de streefwaarden uit de Begroting 2025. Dit geldt echter niet voor het 90% binnen de termijn afhandelen van de beschikkingen voor de Natura 2000 activiteit. Oorzaken zijn diverse uitspraken van de Raad van State ten aanzien van de onzekerheid rondom de juistheid van de RAV-factoren, intern salderen en het ontbreken van een geborgd pakket van maatregelen de uitkomsten van de Natuurdoelanalyses (NDA's).

In 2025 is veel capaciteit besteed aan intrekings- en handavingsverzoeken vooral als het gaat om toestemmingen voor de Natura2000 activiteit. Diverse uitspraken in 2025 hebben de kaders aangescherpt. Wij beoordelen de verzoeken zorgvuldig binnen de geldende beleidskaders, regelgeving en jurisprudentie. Besluitvorming op deze verzoeken kan veel impact hebben op de betrokkenen. Samen met de collega's van het Ondersteuningsteam hebben wij aandacht voor de persoonlijke gevolgen voor betrokkenen. Met name binnen het dossier intrekingsverzoeken piekbelasters hebben wij diverse gesprekken, zowel ambtelijk als bestuurlijk, gevoerd met betrokken ondernemers en de verzoeker. Een gedeelte van deze gesprekken komt voort uit de uitspraak van de Rechtbank Oost-Brabant van 16 april 2025.

Eind 2025 werd de nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld met daarin beleid rondom de ammoniakemissie-eisen, en daarnaast ook het gewijzigde beleid met betrekking tot de overgangsgebieden. Ook was hierbij het intrekkingenbeleid latente ruimte voor zowel de industrie als de veehouderijen vastgesteld.

De wettelijke taken op het gebied van Omgevingsveiligheid zijn belegd in de VTH opdracht 2025 aan de 3 omgevingsdiensten. De niet wettelijke taken op het gebied van omgevingsveiligheid hebben een duidelijke plek gekregen in het beleidskader Milieu en de uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027. Met name de Brabantse lobby om te pleiten voor het beperken van het vervoer over spoor van gevaarlijke stoffen over de Brabantroute door de Brabantse steden en het stimuleren van vervoer over de Betuweroute, door buisleidingen (Delta-Rijn-Corridor) of over water is stevig neergezet. Daarnaast hebben we samen met de omgevingsdiensten invulling gegeven aan de taken die zijn uitgezet in de Meerjarenagenda Versterking Omgevingsveiligheid 2025-2028 van het Ministerie van I&W.

Ontwikkelingen en onzekerheden programma Natuur en milieu Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Excel-tabel

4. Natuur en milieu

Bedragen x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2025	Jaarrekening 2025	Vershil begr. na wijz.
	primitief	na wijziging	realisatie	- realisatie
Lasten				
Programmalasten	140.745 N	180.182 N	177.735 N	2.447 V
Toegerekende organisatiekosten	11.525 N	17.853 N	18.074 N	221 N
Totaal Lasten	152.270 N	198.035 N	195.810 N	2.225 V
Baten				
Programmabaten	18.167 V	53.879 V	51.788 V	2.091 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	18.167 V	53.879 V	51.788 V	2.091 N
Saldo van baten en lasten	134.103 N	144.156 N	144.021 N	135 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

4. Natuur en milieu

4. Natuur en milieu - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	2.225
	V

Landelijk programma natuur (LPN en LPN2)	7.729
	V

Voor een aantal grote projecten is een gewijzigde planning van de uitgaven ontvangen van de subsidieaanvrager en hiermee verschuiven deze lasten naar 2026. Een deel van de aanvragen die ingediend zijn voor de openstelling van de subsidieregeling voor herstelmaatregelen in N2000 gebieden (SPUK landelijk programma natuur) is niet meer beschikbaar in 2025, omdat de aanvragen laat in het jaar binnen zijn gekomen of de aanvragers nog aanvullende gegevens moeten aanleveren.

Bosrevitalisatie	2.984
	N

Vanuit de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied' ontvangt de provincie rijksmiddelen voor bosrevitalisering. Hiervoor zijn eind 2025 drie subsidiebeschikkingen verleend. De verwachting was dat al deze projecten een startdatum zouden hebben in 2026, waardoor de lasten in 2026 zouden worden genomen. Deze projecten zijn alsnog in 2025 gestart, waardoor een deel van de beschikte bedragen ten laste van 2025 komen (€2,98 mln.).

Natuur Netwerk Brabant	2.660
	N

De overschrijding is met name ontstaan door afwaardering van gronden op basis van afwaardering van gronden naar Natuurwaarde, negatieve verkoopresultaten op gronden en afwaardering van gronden op basis van het 3e en 4e kwartaalbericht van het kadaster inzake de gemiddelde agrarische grondprijsontwikkeling.

Toegerekende organisatiekosten	221
--------------------------------	-----

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	362
--	-----

4. Natuur en milieu - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	2.091
	N

Landelijk programma natuur (LPN en LPN2)	7.259
	N

In 2025 minder kosten ten laste van de specifieke uitkering Landelijk Programma Natuur van het rijk gebracht omdat een deel van de aanvragen die ingediend zijn voor de openstelling van de subsidieregeling voor herstelmaatregelen in N2000 gebieden (SPUK landelijk programma natuur) niet meer is beschikbaar in 2025.

Bosrevitalisatie	2.928
	V

Vanuit de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied' ontvangt de provincie €2,98 mln. meer aan rijksmiddelen voor bosrevitalisering. Eind 2025 zijn drie subsidiebeschikkingen verleend. De verwachting was dat al deze projecten een startdatum zouden hebben in 2026, waardoor de lasten in 2026 zouden worden genomen. Deze projecten zijn alsnog in 2025 gestart, waardoor een deel van de beschikte bedragen ten laste van 2025 komen en in 2025 ten laste van het rijk worden gebracht (€2,98 mln.).

Handhaving vergunningverlening	1.079
	V

4. Natuur en milieu

Het verhaal van kosten door middel van dwangsommen naar aanleiding van repressieve acties waren hoger dan geraamd.

Natuurinclusief isoleren	923 V
--------------------------	-------

In 2025 is meer ten laste van de specifieke uitkering Natuurinclusief isoleren gebracht, omdat er zijn meer aanvragen van gemeenten voor de bijdrageregeling voor de soortenmanagementplannen binnengekomen dan verwacht. De aanvragen konden ook nog beschikt worden in 2025.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	238 V
---	-------

Natuur

Gebiedsgerichte aanpak

Aanpak Landelijk Gebied

Milieu

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)